

C.H.P.

T Ü Z Ü Ğ Ü

XVII. KURULTAYCA DEĞİŞTİRİLEREK KABUL EDİLEN C.H.P. TÜZÜĞÜ, 648 SAYILI SİYASİ PARTİLER KANUNUNUN GEÇİCİ 5. MADDESİNE GÖRE, PARTİ MECLİSİ TARAFINDAN 18.1.1966 TARİHLİ TOPLANTIDA, GEREKLİ DEĞİŞİKLİKLER YAPILMAK SURETİYLE KABUL EDİLMİŞTİR.

1966

DDC: 76-214
YER: 1966
YIL: 1966
CLT:
KSM:
KOP:
DEM: 76-431

C. H. P. T Ü Z Ü Ğ Ü

ESASLAR

Madde 1 — Cumhuriyet Halk Partisi, Cumhuriyetçi, Milliyetçi, Halkçı, Devletçi, Lâik ve Devrimci siyasi bir kuruluştur. Kurucusu ve ebedi Başkanı Mustafa Kemal Atatürk'tür. Merkezi Ankara'dadır .

Madde 2 — Cumhuriyet Halk Partisinin amacı; toplum ve devlet düzenini ve kamu faaliyetlerini, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği ve özel kanunlarına göre mahalli idareler seçimleri yoluyla yönetmek, denetlemek ve etkilemek için, Tüzüğü ile Programında ve yetkili parti organlarının kararlarında yer alan umde (ilke) ve belirli görüşlerini millete benimsetmek ve beğendirmek suretiyle Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve kanunları içerisinde çalışarak memleket ve milletin selâmet ve refahına hizmet etmektir.

Birinci Bölüm

ÜYELER

Madde 3 — A) Cumhuriyet Halk Partisine:

- a — Kurtuluş Savaşına aykırı amaçlar güden kuruluşlara girmemiş bulunan.
- b — Partinin umdelerini (ilkelerini), Programını ve Tüzüğünü benimseyen,

kadın erkek her vatandaş üye olabilir.

- B) a — Türk vatandaşı olmayanlar,
b — Reşit olmayanlar,
c — Kısıtlı olanlar,
d — Kesin olarak mahkûm oldukları bir suçtan dolayı T.B.M. M. üyeliğine seçilme yeterliğini kaybetmiş olanlar,
e — Lise veya eşidi veya daha alt kademedeki öğretim kurumlarında öğrenci olanlar,
f — Memurlar,
g — Kamu İktisadi Teşebbüslerinin ve özel kanunla veya özel kanunun verdiği yetkiye dayanılarak kurulmuş Bankaların ve Teşekküllerin Yönetim ve Denetim işlerinde çalışanlar ile aylıklı ve yevmiyeli memurları ve kamu yararına çalışan derneklerden özel gelir kaynakları ve özel imkânları kanunla sağlanmış olanların Merkez Kurullarında görev alanlar,
h — Başka bir partinin üyesi bulunmayanlar,
Cumhuriyet Halk Partisine üye olamazlar.
- C) Üniversite öğretim üyeleri ve öğretim üyesi yardımcıları Partinin Merkez Karar organları dışında gö-

rev alamazlar.

- D) Seçimlerde Cumhuriyet Halk Partisi aday listelerinde bulunan ve bağımsız olmıyan memurlar, seçimi kazanırlarsa derhal Parti üyesi olurlar.

Madde 4 — Partiye üye olmak isteyen vatandaşın, Partinin umdelerini (ilkelerini) ve programını ve tüzüğünü kabul ettiğine ve onların hükümlerine uyacağına dair yazılı bir taahhüt alınır. Vatandaş, üyelik haklarını düriüst kullanacağına ve payına düşen bütün görevleri yerine getireceğine dair şeref sözü verir.

Durumu kanun ve tüzük hükümlerine uygun görülen kimse İlçe Merkezlerinde İlçe Yönetim Kurulu ve İl Merkezlerinde de Merkez İlçe Yönetim Kurulu tarafından partiye kayıt olunur.

İstem in reddi veya bir ay içinde karar alınmaması halinde, Partiye üye olmak isteyenler, sırası ile üst kurullara baş vurabilirler. Merkez Yönetim Kurulunun kararı kesindir.

Partiye üye olma istemleri sebep gösterilmeksizin reddedilebilir.

Her ilçede kendi çevrelerindeki bütün üyelerin kayıtları bulunur. Bu kayıtların tutuluş usulleri bir yönetmelikle düzenlenir.

Madde 5 — Bir partilinin, üyelik için, Kanun ve Tüzük hükümlerine göre, gereken vasıfları haiz olmadığı ve ya bunu sonradan kaybettiği anlaşılınca savunması alınır. Savunma menfi bir sonuç verir veya savunma istemlerine bir ay içinde cevap alınmazsa İl Yönetim Kurulunun tekli fi ve Merkez Yönetim Kurulunun kararı ile o partilinin kaydı silinir.

Kaydı silinenler, verilen karara karşı, tebliğ tarihinden itibaren bir ay içinde Yüksek Haysiyet Divanına itti

Ancak, Mahkeme ve Seçim Kurulları kararı ile kaydı silinenler Partinin hiçbir organına itirazda bulunamazlar.

Madde 6 — Partiden ayrıldığını yazı ile bildiren partilinin kaydı silinir.

Madde 7 — Her partili, devamlı olarak oturduğu ve kayıtlı bulunduğu veya kaydını yaptırdığı yerin parti teşkilâtına mensuptur. Bir kimse, bütün yurttan yalnız bir ilçeye kaydolunabilir. Hiç bir partili, naklini yaptırmadıkça, bir başka ilçenin üyesi olamaz.

Madde 8 — Parti üyeleri :

- a) Kanuna ve Tüzüğe göre ve takdir ettikleri miktarda Partiye aidat verirler.
- b) Seçimlerde Parti adaylarına oy vermeğe mecbur durlar ve onların kazanmalarını temin için çalışmakla vazifelidirler.
- c) Partinin umdelerini (ilkelerini) ve programını ve hizmetlerini her vesile ve fırsattan faydalanarak vatandaşlara duyurup anlatmağa çalışırlar.
- d) Memleket meseleleri, mahalli kamu işleri ve bu konulardaki Parti çalışmalarıyla ilgilenip bu husustaki düşünceleri ve görüşlerinden Parti kurullarının ve partililerin faydalanmalarını sağlarlar.
- e) Üyesi olduğu Parti kurullarının toplantılarına ve çalışmalarına katılırlar.
- f) Partide veya partinin kazandığı kamu hizmetlerinde üzerlerine aldıkları görevleri lâyıkıyla ifa etmekle, ayrılırken hizmetin icabettirdiği devir muamelesini noksansız yapmakla ve kat'i bir zaruuret olmadıkça çekilmemekle yükümlüdürler.
- g) Parti üyeliğini, parti görevlerini, partinin kendilerine temin ettiği her türlü hizmetleri ne kendileri ve ne de başkaları için hususi menfaat vasıtası yapamazlar.

İkinci Bölüm

PARTİ TEŞKİLÂTI

Madde 9 — Parti Teşkilâtı ;

- A) Merkez organlarından,
- B) İller teşkilâtından,
- C) Yardımcı kurullardan,
- D) Türkiye Büyük Millet Meclisi ile İl Genel Meclisleri ve Belediye Meclislerindeki parti gruplarından,

ibarettir.

A — Merkez Organları ;

- a) Kurultay,
- b) Parti Meclisi,
- c) Genel Başkan,
- d) Genel Sekreter ve Merkez Yönetim Kurulu,
- e) Kadın ve Gençlik Kolları kurultayları
- f) Merkez Kadın ve Gençlik Kolları Yönetim Kurulları,
- g) Yüksek Haysiyet Divanı.
- h) Merkez Denetçileri.

B — İller Teşkilâtı :

- a) İl ve İlçe Kongreleri (Merkez ilçeler dahil)
- b) İl ve İlçe Yönetim Kurulları (Merkez İlçe Yönetim Kurulu dahil)
- c) İl Haysiyet Divanı,
- d) Köy ve mahalle muhtarlık bölgelerindeki Parti görevlisi ile birer yedeği.
- e) İl ve İlçe denetçileri.

C — Yardımcı Kuruluşlar :

- a) İl ve İlçe Kadın ve Gençlik Kolları Kongre-

İeri,

- b) İl ve İlçe Kadın ve Gençlik Kolları Yönetim Kurulları,

D) Parti Grupları :

- a) T.B.M.M. Parti Grupları,
b) T.B.M.M. Parti Grupları Yönetim Kurulları,
c) T.B.M.M. Parti Grupları Haysiyet Divanları,
d) İl Genel Meclisleri Parti Grupları,
e) İl Genel Meclisleri Parti Grupları Yönetim Kurulları,
f) Belediye Meclisleri Parti Grupları,
g) Belediye Meclisleri Parti Grupları Yönetim Kurulları.

Madde 10 — 9. maddenin «B» bendindeki iller teşkilâtının ve yardımcı kuruluşların kuruluşunda Parti görevlisi ve merkez ilceler dahil mülki teşkilât esastır.

A) a — İlçe Yönetim Kurulları; İlçe Yönetim Kurulu Başkan ve üyelerinin, ilçe çevrelerindeki Parti görevlilerinin, İlçe Denetçilerinin, İlçe Kadın ve Gençlik Kolları Yönetim Kurulu Başkan ve Üyelerinin, İl Kongresine katılacak delegelerin,

b — İl Yönetim Kurulları; İl Yönetim Kurulu Başkan ve üyelerinin, İl Haysiyet Divanı Başkan ve Üyelerinin, İl Denetçisinin, Kadın ve Gençlik Kolları İl Yönetim Kurulu Başkan ve Üyelerinin, Kurultay'a katılacak delegelerin,

Adlarını, soyadlarını, doğum yerlerini ve tarihlerini, meslek ve sanatlarıyla ikamet gâhlarını, o mahallin en büyük Mülkiye Amirliğine, seçilmelerinden başlayarak bir hafta içinde yazı ile bildirirler.

B) Genel Başkan; Parti Meclisi Üyelerinin, Genel Sekreterin ve Merkez Yönetim Kurulu Üyelerinin, Yüksek Haysiyet Divanı Başkan ve Üyelerinin, Merkez Denetçilerinin, Kadın ve Gençlik Kolları Merkez Yönetim Kurulu Başkan ve Üyelerinin,

Adlarını, soyadlarını, doğum yerlerini ve tarihlerini, meslek ve sanatlarıyla ikametgâhlarını, İçişleri Bakanlığına, seçilmelerinden başlayarak bir hafta içinde yazı ile bildirir.

C) «A ve B» bentlerinde yazılı görevlerde boşalma halinde bu görevlere yedeklerden veya atanmak suretiyle gelenler için de aynı işlem yapılır.

Madde 11 — Parti teşkilâtında köy ve mahalle muhtarlık bölgelerindeki Parti görevlileri ile yedekleri ilçelere, ilçeler illere, iller de Merkez Yönetim Kuruluna bağlıdır.

Yardımcı kuruluşlar da aynı sıra ile kendi ana kademelerine bağlıdırlar.

PARTİ GÖREVLİSİ, DELEGE SEÇİMİ VE KONGRELER

Madde 12 — A) PARTİ GÖREVLİSİ :

Köy ve mahalle muhtarlık bölgelerindeki partililer tarafından, Yönetmelik hükümlerine göre İlçe Kongresine delege olarak katılmak ve muhtarlık bölgesi parti işlerini yürütmek üzere bir Parti Görevlisi ile bir de yedeği seçilir.

B) İLÇE KONGRESİ :

a) Köy ve mahalle muhtarlık bölgesindeki parti görevlisinden, (Katılmaması halinde yedek görevliden)

b) İlçe ve merkez ilçe çevresinde bulunan mahalle ve köy muhtarlıklarında en son genel millet-

vekili seçiminde partinin aldığı oy sayısı toplamının 50'ye kadari için muhtarlık bölgesi parti görevlisi, (51)'den (100)'e kadari için bir, (101)'den (200)'e kadari için ayrıca bir ve ondan sonra gelen her tam (100) sayı için birer olmak üzere seçilecek delegelerden,

(İlçe kongresi delege sayısı (600)'ü geçtiği takdirde partice o ilçede en son genel milletvekili seçiminde alınan oy sayısı toplamı (600)'e bölünmek suretiyle her muhtarlık bölgesinden ilçe kongresine katılacak her delege için lâzım olan yeni sayı tesbit edilir.

Bu yeni sayıya göre, her muhtarlık bölgesinden ilçe Kongresine katılacak delegeler, birisi parti görevlisi olmak üzere, en çok oy alanlar arasından sıra ile tesbit edilir.)

- c) Önceki olağan ilçe kongresince seçilmiş ve görev başında bulunan ilçe yönetim kurulu başkanı ve üyelerinden,
- d) O yıl ilçe kongresinden önce kongresini yapmış olan kadın ve gençlik kolları ilçe yönetim kurulu başkanı ve üyelerinden,
- e) İlçe denetçisinden, kurulur.
- f) İlçe yönetim kurulu başkanlığı yapmış olan partililer, başkanlığını yapmış oldukları ilçe kongresinin ve o ilin partili T.B.M.M. yeni ve eski üyeleri, o ile bağlı ilçe kongrelerinin fahri üyesidirler.

Fahri üyeler, katıldıkları kongrelerde konuşabilirler, oy kullanamazlar.

C) İL KONGRESİ :

- a) İlçe kongrelerince, (Merkez ilçe dahil) kendi çevrelerinde en son genel milletvekili seçiminde

de partinin aldığı oy sayısının her (250)'si için, Tüzüğün 15 inci maddesinin «D» bendinin «e» fıkrasına uygun olarak seçilecek birer delegeden,

(İl kongresine seçilen delege sayısı (1.000)'i geçtiği takdirde, partinin o ilde en son genel milletvekili seçiminde aldığı oy sayısı toplamı (1.000)'e bölünmek suretiyle her ilçeden il kongresine katılacak her delege için lazım olan sayı tesbit edilir.

Bu yeni sayıya göre, her ilçenin, il kongresine göndereceği delege sayısı, Tüzüğün 15 inci maddesinin «D» bendinin «e» fıkrasına uygun olarak hesap edilir. Ve bu sayıya göre en çok oy alanlar delege olurlar.)

- b) İl Kongresince seçilmiş ve görev başında bulunan il yönetim kurulu başkan ve üyelerinden,
  - c) İl haysiyet divanı başkan ve üyelerinden,
  - d) O ilden seçilen partili T.B.M.M. üyelerinden,
  - e) İl denetçisinden,
  - f) İlçe kongrelerince seçilmiş ve görev başında bulunan ilçe yönetim kurulu başkanlarından,
  - g) O yıl içinde il kongresinden önce, kongresini yapmış olmak şartıyla, ilk kadın ve gençlik kolu yönetim kurulu başkan ve üyeleriyle yardımcı kollar ilçe kongrelerince seçilmiş ve görev başında bulunan kadın ve gençlik kolu ilçe yönetim kurulu başkanlarından,
- kurulur.
- h) İl yönetim kurulu başkanlığını yapmış olan partililer, başkanlığını yapmış oldukları il kongresinin ve o ilin T.B.M.M. üyeliğini yapmış olan partililer, üyeliğini yapmış oldukla-

rı ilin il Kongresinin, fahri üyesidirler.

Fahri üyeler katıldıkları kongrelerde konuşabilirler, oy kullanamazlar.

D) İlçe ve il kongreleri delegelerinin süreleri, kenlerini seçen kongrenin gelecek toplantısına kadardır.

Madde 13 — Kongrelerde memleket meseleleri, mahalli kamu işleri ile parti çalışmaları hakkında görüşmeler yapılır ve kararlar alınır.

Her kongre, adını taşıdığı kademenin üst karar mercii ve denetleme organıdır.

Kongrelerin üst kademeleri ilgilendiren istekleri ile kamu işlerine taallük eden dilekleri yeni yönetim kurulunca ilgili mercilere ulaştırılır.

Kongreler, yıllık toplantılarında, adını taşıdığı kademe ile alt kademelerin çalışmalarını ve mali durumlarını inceleyerek kararlar alır.

Kongreler, yeni yönetim kurullarına çalışma dönemi için direktif verirler.

Madde 14 — İlçe ve il kongreleri yılda bir defa yapılır. İlçe kongrelerinin tarihlerini iklim şartlarına göre ve ilçe yönetim kurulları ile danışarak il yönetim kurulları, il kongrelerinin tarihlerini de aynı esaslara göre Merkez Yönetim Kurulu tesbit eder.

Kongreler, üyelere beşte birinin isteği veya il yönetim kurulunun veya Merkez Yönetim Kurulunun kararı ile olağanüstü de toplanırlar.

Kongrelerin toplantı yeri, tarihi ve gündemi yönetim kurulunca en geç bir hafta önce üyelere ve fahri üyelere bildirilir.

Olağanüstü kongrelerde görev başında bulunan yönetim kurulu düşürülüp, yerine yenisi seçilemez. Ancak, Tüzüğün 19 uncu maddesinin ikinci fıkrasında yazılı halde bu hükmün dışındadırlar.

Madde 15 — A) Kongrelerin üye tam sayısı, delegelerle tabii üyelerin toplamıdır.

Kongrenin toplantı yeter sayısı, kongre üye tam sayısının salt çoğunluğudur.

İlk çağrı üzerine yapılan toplantıda, toplantı yeter sayısı bulunmazsa kongre, ertesi günden başlayarak en geç (7) gün içinde uygun bir güne bırakılır. Bu erteleme ilgililere duyurulur ve o gün toplantıya katılanlarla yetinilir.

Kongrenin karar yeter sayısı, toplantıda, hazır bulunan üyelerin salt çoğunluğudur.

B) Kongre kendi yönetim kurulu başkanı tarafından açılır ve kongre, kendine partililer arasından bir başkan ve üyeler arasından bir ikinci başkan ve lüzumu kadar kâtip seçtikten sonra gündemindeki konuları görüşmeğe başlar.

Kongre, gündemine ilâveler yapabileceği gibi, kendi kademesinin ve üst kademe yönetim kurulu ve Merkez Yönetim Kurulunun istediği konuları da görüşür.

C) Üst kongre için tesbit edilen tarihe kadar kongresini yapmayan alt kademe, üst kademe kongresine katılamaz.

D) Olağan ilçe kongresi, gündemindeki konuları görüştüğünden sonra delegeler, tabii üyeler ve partililer arasından:

- a) İl kongresine delege sıfatıyla katılma yetkisine de sahip olmak üzere ilçe yönetim kurulu başkanını,
- b) İlçe yönetim kurulu üyelerini,
- c) Gelecek ilçe kongresine delege sıfatıyla katılma yetkisine de sahip olmak üzere ilçe denetçisini,
- d) Tüzüğün 36 ncı maddesine göre ilçe yönetim kuruluna üye olarak katılacak kongresini yap-

miş ilçe kadın kolları temsilcisi ile kongresini yapmış ilçe gençlik kolları temsilcisini,

e) İl kongresine katılacak delegeleri, gizli oyla seçer ve başkanlık divanınca kapanır.

(İl kongresine katılmak üzere Tüzüğü'nün 12 nci maddesine göre tesbit edilecek delege sayısının ilki ilçe yönetim kurulu başkanına, ikincisi «kongresini yapmış olmak şartı ile» kadın kolları ilçe yönetim kurulu başkanına ve üçüncüsü «kongresini yapmış olmak şartı ile» gençlik kolları ilçe yönetim kurulu başkanına ayrılır. Geriye kalan sayı için delege seçimi yapılır ve en çok oy alanlar sıra ile delege seçilmiş olurlar.)

E) Olağan il kongresi, gündemindeki konuları görüştüğten sonra, delegeler, tabii üyeler ve partililer arasından:

a) Kurultay'a delege sıfatıyla katılma yetkisine de sahip olmak üzere il yönetim kurulu başkanını,

b) İl yönetim kurulu üyelerini,

c) İl haysiyet divanı üyelerini ve yedeklerini,

d) Gelecek il kongresine delege sıfatıyla katılma yetkisine de sahip olmak üzere il denetçisini,

e) Tüzüğü'nün 36 nci maddesine göre, il yönetim kuruluna üye olarak katılacak, kongresini yapmış il kadın kolları temsilcisi ile kongresini yapmış il gençlik kolları temsilcisini,

f) Kurultay'a katılacak delegeleri, Gizli oyla seçer ve başkanlık divanınca kapanır.

(Kurultay'a katılmak üzere, Tüzüğü'nün 20 nci maddesine göre tesbit edilecek delege sayısının ilki il yönetim kurulu başkanına, ikincisi «kongresini yapmış olmak şartı ile» kadın kolları il yönetim kurulu başkanına ve üçüncüsü «kongresini yapmış olmak şartı ile» gençlik kolları

İl yönetim kurulu başkanına ayrılır, geriye kalan sayı için delege seçimi yapılır ve en çok oy alanlar sıra ile delege seçilmiş olurlar.)

F) Kongrelerin ve seçimlerin usulüne ait itirazlar, kongre süresince kongre başkanlık divanına yapılır ve 37 nci maddeye göre karara bağlanır. Kongrelerin ve seçimlerin esasına ait itirazlar kongrenin kapanmasından sonraki 3 gün içinde ve gerekçeli olarak üst kademe yönetim kuruluna yapılır. Üst kademe yönetim kurulunca bu itirazlar en geç 15 gün içinde ve her halde kendi kongresinden önce karara bağlanır. İnce kongrelerine ve seçimlerin esasına ait itirazlar üzerine üst kademe yönetim kurulu kararına karşı ilgililer 3 gün içinde Merkez Yönetim Kuruluna başvurabilir. Merkez Yönetim Kurulu bu müracaatları en kısa zamanda karara bağlar. Merkez Yönetim Kurulunun bu itirazlar üzerine vereceği kararlar kesindir.

G) Yönetim kurulu başkan ve üyeleri kendi kademe kongrelerinde ancak ibradan sonra kararlara ve seçimlere katılırlar. Fakat alt kademe kongrelerine delege olarak katılamazlar.

H) Parti görevlisinin ve yedeğinin seçimi ile kongrelerdeki görüşme ve seçim usulleri Parti Meclisince hazırlanacak yönetmeliklerle düzenlenir.

†

YÖNETİM KURULLARI

Madde 16 — A) Yönetim kurulları (başkanlar ve Tüzüğün 36 nci maddesine göre seçilen yardımcı kollar temsilcileri dahil) ilcelerde 7 - 11, illerde 11 - 15 üyeden kurulur.

Yönetim kurullarının süresi, kongrelerince yenilerinin seçilmesine kadar devam eder. Seçimden sonra eski yönetim kurulu işini hemen yeni yönetim kurullarına devreder ve yeni yönetim kurulu ilk görevine başlar.

Yönetim kurullu başkanlıklarında boşalma halinde gelecek olağan kongreye kadar yenisi, yönetim kurulu üyeleri veya partililer arasından yönetim kurulunca seçilir.

İkinci derecedeki kan ve sıhri hısımlar ile karı ve koca aynı (yardımcı kurullar dahil) yönetim kurulunda ve bir kimse iki yönetim kurulunda başkan ve üye olamaz.

B) Kadın ve gençlik kolları yönetim kurulları (başkanlar dahil) ilçelerde (5 - 11), illerde (7 - 15) üyeden kurulur.

Bu kurulların süresi, kongrelerince yenilerinin seçilmesine kadar devam eder. Seçimden sonra eski yönetim kurulu işini hemen yeni yönetim kuruluna devreder. Ve yeni yönetim kurulu görevine başlar.

YÖNETİM KURULLARININ GÖREVLERİ

Madde 17 — Yönetim Kurulları:

- a) Tüzük hükümlerine, kongrelerinin kararlarına ve üst kademelerin verdiği talimata uygun olarak çalışmalarını düzenlerler ve alt kademelerin ve kendilerine bağlı yardımcı kolların çalışmalarını sağlarlar.
- b) Bölgelerindeki mesleki teşekküllerle, kamu müesseselerinde seçimle görev almış bulunan partililerle işbirliği yaparak bu teşekkül ve müesseselerin başarılarını sağlamağa çalışırlar.
- c) Bütün seçimlerde partinin kazanmasına çalışırlar ve partiye düşen kanuni görevleri yerine getirirler.
- d) Parti aidatını toplarlar, partiye gelir sağlarlar.
- e) Üye kayıt defterini, karar defterini, gelen ve giden evrak defterini, gelir ve gider defterini tutarlar. (Üye kayıt defteri ile gelir ve gider defterinin sayfelerini ve kaç sayfeden ibaret olduk-

larını notere tasdik ettirirler.,

- f) İlçe yönetim kurulları, ikişer nüsha olarak düzenlenen partiye giriş beyannamelerinin birer nüshasını özel bir dosyada saklarlar, birer nüshasını da il yönetim kuruluna gönderirler. İl yönetim kurulları da, ilcelerden gönderilen nüshaları her ilçe için ayrı ayrı düzenlenen özel dosyalarda saklamak zorundadırlar.

Madde 18 — Yönetim kurulları, seçimden sonra başkanın başkanlığında toplanarak içlerinden gizli oyla bir sekreter ve bir sayman seçerler.

Yönetim kurulları aşağıdaki esasları da göz önünde bulundurarak üyeleri arasında iş bölümü yaparlar.

- a) Başkan, bulunduğu kademe çevresinde, partinin temsilcisidir. Bu sıfatla kademesi adına parti teşkilâtı ile, resmi makamlarla ve üçüncü şahıslarla haberleşir, temaslar yapar. Parti çalışmalarıyla kamu işlerini takip ederek gereken tedbir ve teşebbüslerin alınmasına âmîl olur.
- b) Sekreter, partinin yazı işlerini yürütür. Alt kademelerin çalışmalarını takip eder ve gereken hususlara ilgililerin dikkatini çeker. Kademe çevresinde propaganda işlerini düzenler. Üye sayısının ve parti taraftarlarının çoğalmasına çalışır. Üye kayıt defteri ile karar defterinin, gelen ve giden evrak kayıt defterinin zamanında ve muntazam tutulmasından yönetim kuruluna karşı sorumludur. Başkan bulunmadığı zaman ona vekillik eder.
- c) Sayman, kendi kademesinin mali işlerini yürütür, alt kademelerinkini denetler. Gelir ve gider defterinin zamanında ve muntazam tutulmasından yönetim kuruluna karşı sorumludur.

Madde 19 — Yönetim kurulları, üye tam sayısını

salt çoğunluğu ile toplanır ve toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile karar verir. Özürsüz üst üste mütad üç toplantıya gelmeyen başkan ve üye, yönetim kurulu kararı ile görevinden affedilir. Görevinden affedilen üye sırası ile üst kurullara başvurabilir. Merkez Yönetim Kurulu'nun kararı kesindir.

Üst yönetim kurulu, görevini yapmayan alt kademe başkan, sekreter, sayman ve kurulun önce yazılı olarak dikkatini çeker. Buna rağmen görevini yapmamakta devam eden başkan, sekreter, sayman ve kurulu görevinden affeder. Kurulu görevinden affetmişse geçici yönetim kurulu karar ve en geç 45 gün içinde o kademe kongresinin toplanmasını sağlar. Bu süre içinde kongre için yeni delegeler seçilmemiş ise, kongre eski delegelerle toplanır.

Görevinden affedilen ilçe ve il yönetim kurulu başkan ve üyeleri Merkez Yönetim Kuruluna bir ay içinde itirazda bulunabilirler. Merkez Yönetim Kurulu kararı kesindir.

Hizmette:ı affedilen başkan, sekreter, sayman veya yönetim kurulu, yaptığı itirazın sonucunu beklemeksizin görevini devreder.

Geçici fıkra: 2 nci fıkrada sözü edilen süre 16 Mart 1966 tarihine kadar üç ay ve bu tarihten sonra (45) gün olarak uygulanacaktır.

KURULTAY

Madde 26 — Kurultay, partinin genel-kongresidir.

Kurultay:

- A — a) Genel Başkandan,**
b) Parti Meclisi üyelerinden,
c) Yüksek Haysiyet Divanı Başkan ve üyelerinden,
d) T.B.M.M. nin partili üyelerinden ve partili bakanlardan,

- e) Kadın ve Gençlik Kolları Merkez Yönetim Kurulları başkan ve üyelerinden,
- f) İl Kongresince seçilmiş ve görev başında bulunan İl Yönetim Kurulu başkanlarından,
- g) Kongreleri tarafından seçilmiş ve görev başında bulunan Kadın ve Gençlik Kolları İl Yönetim Kurulu başkanlarından,
- h) İl kongrelerinin, seçim kanunları gereğince, 0 ile mürettep T.B.M.M. üye sayısının iki katı olarak ve Tüzüğün 15 inci maddesinin «E» bendinin (f) fıkrasına uygun şekilde seçeceği delegelerden,

Kurulur.

Taşındıkları sıfatlar dolayısıyla (a, b, c, d ve e fıkralarında yazılı olduğu üzere) Kurultay üyesi bulunan kişiler ayrıca il kongrelerince delege olarak seçilemezler.

B — Kurultayın tam üye sayısı yukarıdaki bendde yazılı olanlara göre hesap edilir.

Kurultayın toplantı yeter sayısı, Kurultay üye tam sayısının salt çoğunluğudur. İlk çağrı üzerine yapılan toplantıda, toplantı yeter sayısı bulunmazsa, ikinci çağrı üzerine yapılacak toplantıda, toplantı yeter sayısı aranmaz.

Kurultay karar yeter sayısı hazır bulunan üyelerin salt çoğunluğudur.

C — Kurultay üyelerinin süresi gelecek olağan toplantıya kadardır.

D — Halen partili olan eski Genel Başkan ve Genel Sekreterle, eski C. Senatosu ve Millet Meclisi Başkanları ve C. Senatosu Parti Grubu ile Millet Meclisi Parti Grubu Başkan ve Başkanvekilleri ve eski Başbakan ve Bakanlar Kurultayın fahri üyesidirler.

Fahri üyeler, Kurultayda konuşabilirler. Oy kullanmazlar.

Madde 21 — Kurultay, partinin en yüksek merciidir. Kurultay, parti amacı, kanun ve tüzük hükümleri dairesinde bütün memleket meselelerini ve parti işlerini görür. Genel Başkanı, Parti Meclisi üyelerini ve Yüksek Haysiyet Divanı asıl ve yedek üyelerini gizli oyla seçer.

Partinin kesin hesabını kabul veya reddeder. Parti Meclisini ibra eder. Toplum ve devleti ilgilendiren konularla kamu faaliyetleri ve parti politikası hakkında genel nitelikte olmak şartıyla temenni kararları veya bağlayıcı kararlar alır.

Bütün partililer Kurultay kararlarına uyarlar.

Kurultay kararları ilgililere yazı veya ilân yolu ile duyurulur.

Madde 22 — Kurultay iki yılda bir toplanır.

Genel Başkanın lüzum görmesi veya Parti Meclisi'nin kararı veya Kurultay üyelerinden beşte birinin yazılı istemi üzerine, Kurultay olağanüstü toplantıya çağrılır.

Toplantı zamanı ve yeri ile gündemi, olağan toplantılardan bir ay, olağanüstü toplantılardan en az 10 gün önce Genel Başkanlıkça ilgililere bildirilir.

Madde 23 — Kurultay, Genel Başkan tarafından açılır. Kurultay kendine toplantı süresi için bir başkan, iki başkanvekili ve sekiz kâtip seçer ve gündemindeki işleri görür.

Kurultayın gündemi Parti Meclisi tarafından hazırlanır. Gündeme Kurultayın üye sayısının en az yirmide birinin teklifi ile diğer konular da alınır.

Kurultaya, ik Kurultay arasındaki parti çalışmalarına ve partinin mali durumuna dair raporlar sunulur.

Olağanüstü toplantının gündemi, isteyenler tarafından tesbit edilir. Olağanüstü toplantıda gündem dışı konuşulamaz.

PARTİ MECLİSİ

Madde 24 — Parti Meclisi, Partinin Merkez karar

organıdır.

Parti Meclisi:

a) Genel Başkanın,

b) Kurultayca seçilen 40 üyeden,

c) Kurultayca seçilen bir kadın ve bir gençlik kolu temsilcisinden,

Kurulur.

Madde 25 — Parti Meclisi, partinin umumi politikasını tâyin eder. Parti işlerinin yürütülmesinde karar organıdır. Genel Sekreteri ve Merkez Yönetim Kurulunu denetler.

Parti Meclisi, iki Kurultay arasında Parti Tüzük ve Programına ve Kurultay kararlarına uymak şartıyla partiyi ilgilendiren hususlarda karar alır.

Parti işlerini düzenleyen parti yönetmelikleri de bu organ tarafından yapılır.

Parti Meclisi, zorlayıcı sebepler dolayısıyla Kurultayın toplanamadığı hallerde, partinin hukuki varlığına son verilmesiyle Tüzük ve Programının değiştirilmesi dışında bütün kararları alabilir.

Parti Meclisi, Genel Sekreteri ve Merkez Yönetim Kurulu üyelerini üye salt çokluğu ile görevinden alabilir.

Genel Sekreter ve Merkez Yönetim Kurulunun denetlenmesine müteallik kararlarda ilgililer oya katılmaz.

Parti Meclisi, Merkez Yönetim Kurulunun hazırladığı bütçeyi tetkik ve tasdik eder.

Parti Meclisi, Kurultaya siyasî olaylar ve parti çalışmaları hakkında rapor sunar.

Parti Meclisi üyeleri, T.B.M.M. Parti Grupları Yönetim Kurulu Başkanlığı, Başkanvekilliği ve Üyeliği hariç, iller teşkilâtı ve yardımcı kuruluşlar yönetim kurullarında ve Haysiyet Divanlarında görev alamazlar, il ve

ilce denetçisi olamazlar.

Parti Meclisine, Genel Başkan Başkanlık eder. Genel Başkanın bulunmadığı toplantılarda Parti Meclisi o toplantı için üyelere birini Başkan seçer.

Madde 26 — Parti Meclisi, en az iki ayda bir toplanır. Her toplantıda gelecek toplantının gününü tayin eder.

Genel Başkan lüzum gördüğü veya üçte bir sayıda üye tarafından yazı ile istenildiği takdirde, Parti Meclisi toplantıya çağırılır.

Parti Meclisinin gündemini Genel Başkan tesbit eder. Merkez Yönetim Kurulu ile Meclisin en az beş üyesinin görüşülmesini istediği konular da gündeme alınır.

Partinin T.B.M.M. Parti Gruplarının Başkanları ve Başkanvekilleri ile Yönetim Kurulu üyeleri Parti Meclisinin toplantılarına çağırılırlar.

Madde 27 — Parti Meclisi üyeleri arasında boşalma vuku bulursa, bu üyeliklere partililer arasından yenisi seçilir.

GENEL BAŞKAN

Madde 28 — Parti Genel Başkanı, Kurultay tarafından gizli oyla ve üye tam sayısının salt çoğunluğu ile seçilir.

Boşalma halinde, yenisi seçilmek üzere, Kurultay, Merkez Yönetim Kurulu tarafından hemen toplantıya çağırılır.

Madde 29 — Partiyi Genel Başkan temsil eder.

Genel Başkan, Haysiyet Divanı dışında kalan bütün parti teşkilâtının tabii başkanıdır. Oylamalara katılır.

Madde 30 — İç ve dış politika konularında, partiyi bağlayıcı demeç ve tebliğler ancak, Genel Başkan veya görevlendireceği yetkililer tarafından yapılabilir.

Genel Başkan, iç ve dış politika konularını ve müş-

terek çalışmaları gerektiren meseleleri görüşmek üzere, T.B.M.M. Parti Gruplarının Başkanlarını, Başkanvekillerini, Yönetim Kurullarını, Parti Meclisini, Merkez Yönetim Kurulunu ve Partili Bakanları birlikte veya ayrı ayrı toplantılara çağırabilir.

Genel Başkan, lüzum gördüğü hallerde, tâyin edeceği gündemi görüşmek üzere, Merkez Yönetim Kurulunu toplar.

Parti hizmet ve çalışmalarının gerektirdiği tedbirleri alır.

Yetkili kurullarca verilen kararların ilgililerce tatbikine nezaret eder.

İlgilere ve parti teşkilâtına lüzum gördüğü tebliğleri yapar.

MERKEZ YÖNETİM KURULU

Madde 31 — Merkez Yönetim Kurulu Partinin Merkez Yönetim Organıdır. Merkez Yönetim Kurulu :

- a) Genel Sekreterden,
  - b) 10 Merkez Yönetim Kurulu üyesinden,
- Kurulur.

Genel Sekreter, Parti Meclisi tarafından ve kendi üyeleri arasından üye tam sayısının salt çoğunluğu ile ve gizli oyla seçilir.

Merkez Yönetim Kurulu üyeleri de, Parti Meclisi tarafından ve kendi üyeleri arasından gizli oyla seçilirler.

Madde 32 — Genel Sekreter, Merkez Yönetim Kurulunun Başkanıdır.

Genel Sekreter, Merkez Yönetim Kurulu üyelerinden ikisini kendisine yardımcı seçer.

Genel Sekreter ve Merkez Yönetim Kurulu, çalışmalarından dolayı, Parti Meclisine karşı sorumludurlar.

Madde 33 — Merkez Yönetim Kurulu, ilk toplantısında aralarından birini Saymanlığa seçer ve üyeleri ara-

sında iş bölümü ya,

Genel Sekreter yardımcılarında biri idare, diğeri propaganda işlerine bakar.

Madde 34 — Genel Sekreter, Merkez Yönetim Kuruluna ait görevlerin yerine getirilmesini sağlar.

Genel Sekreterlik parti teşkilâtının müracaat ve haberleşme yeridir.

Genel Başkana izafeten partiyi mahkemelerde, devlet daire ve müesseselerinde ve üçüncü şahıslarla hukuki muamele ve münasebetlerde Genel Sekreter temsil eder. Bu temsil yetkisini Genel Sekreterin idari yardımcısı da haizdir.

Genel Sekreter bulunmadığı zamanlarda, Merkez Yönetim Kuruluna idari yardımcı başkanlık eder.

Sayman üye, Merkez Teşkilâtının mali işlerini yürütür ve iller teşkilâtının mali işlerini denetler.

Madde 35 — Merkez Yönetim Kurulu, Tüzük hükümlerine göre, partiyi teşkilâtlandırmak; teşkilâtı geliştirmek ve denetlemek; Kurultay ve Parti Meclisi kararlarını yerine getirmek; parti umdelerini (ilkelerini) ve programını yaymak ve millete benimsetmek ve bunları temin için gereken bütün tedbirleri almakla görevlidir.

Merkez Yönetim Kurulu, müteakip toplantı günlerini her toplantısında tesbit eder. Özürsüz olarak üst üste üç toplantıya iştirak etmeyenlerin üyelik hakkı düşer.

Merkez Yönetim Kurulu; parti çalışmaları ve siyasi olaylar hakkında Parti Meclisine izahat verir, Kurultaya sunulacak Parti Meclisi Raporunun tasarısını hazırlar.

Parti Meclisince tasdik edilen bütçeyi tatbik eder, gereken işler için hazırladığı yönetmelik tasarılarını Parti Meclisinin tasdikine sunar.

Merkez Yönetim Kurulu birinci fıkradaki görevlerin yerine getirilmesinde yardımcı olmak üzere Merkez

Temsilcilerini görevlendirebilir. Merkez Temsilcilerinin görev ve yetkileri Yönetmelikle düzenlenir.

Merkez Yönetim Kurulu, yılda bir defa Ankara'da her ilden başkan ve bir temsilcinin katılacağı iller toplantısı ve yine yılda en az bir defa yurdu muhtelif bölgelere ayırarak o bölgelere dahil illerin yönetim kurulları ile ilcelerinden ikişer temsilcinin katılacağı bölge toplantıları tertip eder. Bu toplantılarda teşkilâtın durumu, istek ve şikâyetleri ile partinin umumî politikası ve parti çalışmalarını yönünden dilek ve temenniler ve gündeme alınması kabul edilecek sair konular görüşülür.

YARDIMCI KURULUŞLAR

Madde 36 — Parti Yönetim Kurulları kendiliklerinden veya üst yönetim kurullarının isteği veya kongrelerinin kararı ile danışma kurulları, belli konular için devamlı veya geçici ihtisas komisyonları kurarlar.

Merkez ve iller teşkilâtında Parti Meclisince hazırlanan yönetmelik hükümlerine göre, partili gençlerden, gençlik kolları ve partili kadın üyelerden kadın kolları kurulur.

Kadın ve gençlik kolları parti teşkilâtına muvazi yardımcı teşkilât olarak kurulurlar.

Kadın ve gençlik kolları teşkilâtının tamamlandığı ve kongrelerinin yapıldığı her parti kademesinde, bağlı buldukları ilçe ve il yönetim kurullarında ve Parti Meclisinde birer üye ile temsil edilirler.

Bu temsil, ana kademe kongresinde, kendisine bağlı yardımcı kollar kongrelerinin seçtiği üç aday arasından, seçim yolu ile olur.

Bu temsilciler, yardımcı kolların yönetim kurullarında görev alamazlar.

Yardımcı kolların başkanları veya onun mazereti halinde yönetim kurulunca seçilecek bir diğer üye bağlı

buldukları ana kademe yönetim kuruluna tabii üye olarak katılırlar, fakat oy kullanamazlar. Bu tabii üye bir dönem içinde değiştirilemez.

TEŞKİLÂTA AIT MÜŞTEREK E S A S L A R

Madde 37 — Kurultay ve kongreler için seçilen delegelere, kongre başkanlık divanınca hazırlanmış ve tasdik edilmiş tutanaklara ve seçim tasnifine istinaden yönetim kurulları başkanları tarafından belge verilir.

Kongrelerde veya Kurultaylarda delege ve üyelerin sıfatlarına yöneltilen itirazları incelemek üzere ad çekme ile 3 - 11 kişilik komisyon kurulur. Ad çekme Kurultay'da iller arasında, kongrelerde o kongreye katılan kademeler arasında yapılır. Bu suretle adları belli olacak iller veya kademelerin görevlendirecekleri delegeler, itirazları inceleme komisyonunu teşkil ederler. Komisyonca hazırlanan rapor üzerine umumi heyet karar verir.

İlçe kongresi başkanlık divanı il kongresine ve il kongresi başkanlık divanı da Kurultaya gizli oyla seçilecek delege seçimine geçilmeden evvel Tüzüğün 12 ve 15 inci maddelerinin uygulanması için Parti Meclisince hazırlanan yönetmelikteki esaslara göre nesap edilen sayıda delege seçileceğini umumi heyete mutlaka bildirir.

Kongre başkanlık divanı o kademe kongresinde yapılan seçimlere ait tutanakları üç nüsha olarak tanzim ve tasdik etmekle yükümlüdür. O kademe yönetim kurulu başkanı, başkanlık divanınca tanzim ve tasdik edilmiş olan seçim tutanaklarını almak ve bunlardan birisini muhafaza ederek diğerlerini en çok onbeş gün içinde üst kademeye göndermek mecburiyetindedir.

Madde 38 — Kurultay ve kongre oturumları açıktır. Çoğunluk kararı ile gizli de olabilir.

Oturumlar için tutanak özeti yapılır. Kararlar ve se-

çim sonuçları bu özetlere yazılır. Tutanak özetleri, ilgili Kurultay'ın ve kongrelerin tasvibinden sonra, başkanlık divanınca imzalanır ve yönetim kurulları tarafından saklanır.

Madde 39 — Kurultay'da mali işlerle parti umdelelerine (ilkelerine) ve programına ve Tüzüğüne dair hususlar ve muhtelif parti işlerinde belli bir durum alınmasını gerektiren konular ayrıca bir komisyondan geçirildikten sonra görüşülür.

Kongrelerde, mali işlerle, Parti Programında ve Tüzüğünde yapılması istenilen değişiklikler, bir komisyondan geçirilir.

Madde 40 -- Karar, aksine hüküm bulunmayan hallerde, toplantıda hazır bulunanların çokluğu ile alınır. Oylar eşit ise başkanın bulunduğu taraf tercih edilir.

Madde 41 — Seçimler gizli oyla yapılır.

Seçimlerde oy sırasıyla en çok oy alanlar asil, ondan sonra gelenler yedek sayılır. Eşitlik halinde ad çekilir.

Kurultay ve kongreler, başkanlık divanlarını ve komisyonlarını, çoğunlukla, aksine karar verilmezse, açık oyla seçerler.

Madde 42 — Boşalan üyeliklere yedekler oy sırasıyla çağrılır. Oy eşitse ad çekilir.

Madde 43 — Kurultay üyeleri, partili profesör ve mahallindeki partili gazete başyazarları ile yalnız o kademe çevresinin partili belediye başkanları, il genel meclisi üyeleri ve (o kademe kongresinin) fahri üyeleri de kongrelerde hazır bulunabilirler. Ve kendi görevleri ile ilgili konular ve genel konuşmalarda söz alabilirler. İlgili kademe ile üst kademede görevlilere ve Genel Başkan, Genel Sekreter, Genel Sekreter Yardımcıları ile Merkez Yönetim Kurulunun kongredeki temsilcisine

gündemin her maddesi üzerinde ve T.B.M.M. deki parti grupları başkan ve başkanvekilleri ile partili bakanlara kendi görevlerini ilgilendiren konular üzerinde istekleri halinde öncelikle söz verilir.

HAYSIYET DİVANLARI

Madde 44 — Partinin disiplin organları:

- a) İl haysiyet divanlarından,
- b) Yüksek Haysiyet Divanından,
- c) T.B.M.M. Parti Grupları Haysiyet Divanlarından, İbarettir.

Madde 45 — Partililere ve parti görevlilerine uygulanacak disiplin cezalarını karara bağlamak üzere her ilde (5) üyeli «İl Haysiyet Divanı» ve Merkezde (9) üyeli «Yüksek Haysiyet Divanı» bulunur.

İl haysiyet divanları il kongrelerince, Yüksek Haysiyet Divanı da Kurultay'ca iki yıl için seçilirler. Görevleri, olağan kongre ve Kurultay tarafından yenileri seçilmeye kadar devam eder.

Partinin T.B.M.M. grupları üyeleri hakkında uygulanacak disiplin cezalarını karara bağlamak üzere, Cumhuriyet Senatosu Grubu ve Millet Meclisi Grubu tarafından (7 - 9) kişilik «Cumhuriyet Senatosu Cumhuriyet Halk Partisi Grubu Haysiyet Divanı» ile «Millet Meclisi Cumhuriyet Halk Partisi Grubu Haysiyet Divanı» seçilir.

Haysiyet divanlarına asil üye tam sayısı kadar yedek üye seçimi ayrıca yapılır. Asil üyeliklerde boşalma halinde, yedek olarak seçilen üyelere sıra ile en çok oy alanlar divana katılırlar.

Haysiyet Divanına verilen bir partili Haysiyet Divanı üyelerinden yalnız birisi için red isteğinde bulunabilir. Bu takdirde yedeklerden en çok oy alan üye sırf bu mesele için divana katılır.

Haysiyet divanları, aralarında gizli oyla bir başkan

ve bir kâtip seçerler.

Haysiyet divanları, üye tam sayısının salt çoğunluğu ile toplanır ve bulunanların salt çoğunluğunun oyu ile karar verirler.

Haysiyet divanları başkan ve üyeleri bir başka haysiyet divanında görev alamayacakları gibi, Kongre ve Kurultay, T.B.M.M.'ndeki grupları, il genel meclisi ve Belediye meclisindeki gruplar üyelikleri hariç, partinin diğer organ, kurul ve görevlerinde bulunamazlar ve partiyeye bir hizmet bağı ile bağlı olamazlar ve partiden hiç bir suretle gelir sağlayamazlar.

İkinci derecedeki kan ve sihri hısımlar, aynı haysiyet divanı ile haysiyet divanları birleşik toplantılarında görev alamazlar.

Madde 46 — Haysiyet divanlarınca verilecek cezalar:

- a) Uyarma,
  - b) Kınama,
  - c) Geçici çıkarma,
  - d) Kesin çıkarma
- dan ibarettir.

Haysiyet divanları, yapacakları incelemelerden edinecekleri kaniya göre, bu cezalardan herhangi birisini sıra gözetmeksizin vermeğe yetkilidirler. Şu kadar ki, sevk yazısında istenilen disiplin cezasından daha ağırını veremezler.

İl çevresinde bulunan partililer hakkındaki disiplin cezaları, İl Haysiyet Divanınca, İl Yönetim Kurulu Başkan ve Üyeleriyle, İl Haysiyet Divanı Başkan ve Üyeleri, İl Denetçisi, Merkez Yönetim Kurulu, Parti Meclisi Üyeleri ve Yüksek Haysiyet Divanı Başkan ve Üyeleri haklarındaki disiplin cezaları Yüksek Haysiyet Divanınca verilir.

Bir ilin haysiyet divanı her ne suretle çırsa olsun inhilâl etmiş olup yenisi seçilmemiş ise, il kongresi tarafından yenisi seçilinceye kadar görev yapacak İl Haysiyet Divanını Merkez Yönetim Kurulu tesbit eder.

İl Haysiyet Divanına sevk yetkisi İl Yönetim Kuruluna, Yüksek Haysiyet Divanına sevk yetkisi Merkez Yönetim Kuruluna aittir. Şu kadar ki, Parti Meclisi üyeleri ile Yüksek Haysiyet Divanı Başkan ve Üyelerinin Yüksek Haysiyet Divanına sevk yetkisi Parti Meclisince kulanılır. Hakkında ceza verilecek olan partili yazı veya sözle kendisini savunur. Savunmalar için süre, savunmaya çağırma tarihinden itibaren (15) gündür. Yalnız seçimlerde veya herkesin gözü önünde açıkça veya yayım yolu ile işlenen disiplin suçlarında bu süre bir haftadır. Bu süreyi geçirenler savunma hakkından vazgeçmiş sayılırlar.

Siyasi Partiler Kanununun 111inci maddesinin 3/A ve 3/B bendleri uyarınca Cumhuriyet Başsavcısı tarafından partiden kesin olarak çıkarılması istenen parti üyesi, Merkez Yönetim Kurulunca derhal Yüksek Haysiyet Divanına sevk edilir.

Yüksek Haysiyet Divanı, bu konuyu görüşmek üzere derhal toplanır; bu konuyu diğer bütün konulardan önce görüşür ve en çok yedi gün içinde karara bağlar. Bu fıkra uyarınca Yüksek Haysiyet Divanına sevk edilen parti üyesi, Divanın konuyu ele aldığı ilk toplantıda yazılı savunmasını sunmak zorundadır; yazılı savunmasını sunmamışsa, Divan toplantısında, Divanca uygun görüldüğü vakit sözlü savunmasını yapmak hakkına sahiptir. Cumhuriyet Başsavcısının istemi bir partili T.B.M.M. üyesi hakkında ise, bu fıkra gereğince yetkili Haysiyet Divanı ve bu divana sevk yetkisine sahip kurul 50 nci maddeye göre tesbit edilir.

Savunmaya çağırma yazı ile olur. Bu yazıda, uygulanması istenen disiplin cezası ile bu cezaya konu olan disiplin suçları açıkça gösterilir.

Haysiyet divanlarının kararları gerekçeli olur ve alınmasından itibaren en geç (30) gün içinde, sevkeden kurul ile hakkında ceza verilen partiliye tebliğ edilir.

İlgililer; il haysiyet divanları kararlarına karşı, tebliğinden itibaren (15) gün içinde Yüksek Haysiyet Divanına itirazda bulunabilirler.

Yüksek Haysiyet Divanının kararları kesindir.

Kongrelerde ve Kurultayda haysiyet divanlarına sevk yetkisine sahip olan kurulların kararları ile Haysiyet Divanları tarafından verilen disiplin cezaları hakkında görüşme yapılamaz ve bu konularda karar alınmaz.

Üçüncü Bölüm

PARTİNİN TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ GRUPLARI

Madde 47 — Türkiye Büyük Millet Meclisinde Partili Cumhuriyet Senatosu üyeleri (Cumhuriyet Senatosu Grubunu) partili milletvekilleri de (Millet Meclisi Grubunu) teşkil ederler.

Bu iki grup üyeleri bir arada partinin (Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubunu) vücuda getirirler.

Madde 48 — Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı, Partinin Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubunun Başkanındır.

Genel Başkan T.B.M.M. üyesi değilse, T.B.M.M. Grubu kendisine bir başkan seçer

T.B.M.M. Grubunun Başkanı, üyesi olduğu Yasama Meclisindeki Parti Grubunun da Başkanındır.

T.B.M.M. Grubu Başkanının üyesi olmadığı Yasama

Meclisteki Parti Grubu sadece Başkanvekillerini seçmekle yetinir.

Grup Başkan ve Başkanvekilleri her toplantı yılı başında o yıl için seçilirler.

Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu Grupları, her toplantı yılı başında o yıl için 5 ilâ 9 kişilik birer Yönetim Kurulu seçerler. Her iki Yönetim Kurulunun üye sayısının uygunluğu T.B.M.M. Grupları iç Yönetmeliği ile düzenlenir. Partinin T.B.M.M. Grubu Yönetim Kurulu, Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu Grupları Yönetim Kurulları üyelerinden kurulur.

Gruplar adına, Başkanlar, Başkanvekilleri veya ken dilerine grup adına sözcülük görevi verilen grup üyeleri konuşabilirler. Yönetim Kurulları, belli konular için sözcüler seçebilirler.

Partinin I.B.M.M. Grubu ile Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu Gruplarının yetkileri, çalışmaları, görüşme ve seçim usulleri, yönetim kurullarının görev ve yetkileri, Grup Haysiyet Divanlarıyla ilgili hususlar partinin T.B.M.M. Grubunca yapılacak bir İç Yönetmelikle tesbit olunur.

Madde 49 -- T.B.M.M.'nin partili üyeleri:

- a) Meclis çalışmalarında partinin umdelerine (ilkelere) ve programına ve Parti Grubu Genel Kurulunun kararlarına uymakla ve bunları desteklemekle yükümlüdürler.
- b) Makbul mazeretleri bulunmadıkça Meclis ve Grup toplantılarına ve komisyonlara katılırlar.
- c) Grupça karara bağlanmayan hallerde, Meclisteki konuşmalarında ve oy vermelerinde serbesttirler.
- d) Parti aidatından başka Gruba, Genel Kurulca belirli edilecek miktarda yıllık para yardımı yaparlar,

Madde 50 — Grup üyelerinin, aralarındaki anlaşmazlıklara, Parti Tüzüğü, Program ve Kurultay'ın bağlayıcı kararları ile T.B.M.M. Grupları İç Yönetmeliği hükümlerine ve Grup tarafından alınmış bağlayıcı kararlara aykırı hareketlerine ve partinin veya Grubun haysiyet ve şerefiyle bağdaşmayan hallerine dair şikâyetleri inceleyip karara bağlamak üzere, Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu Grupları 7 ilâ 9 kişilik birer Haysiyet Divanı seçerler. Bunların üye sayısının uygunluğu T. B. M. M. Grupları İç Yönetmeliği ile düzenlenir.

Grup Haysiyet Divanları, üyelerinden birini başkan ve birini de kâtip seçerler.

Grup Haysiyet Divanları, üye sayısının salt çoğunluğu ile toplanır ve hazır bulunanların salt çoğunluğu ile karar verirler.

Partinin T.B.M.M. Grubunun yetkilileri ile ilgili işlerde ve yukarıda yazılı fiil ve hallerin Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu Gruplarını beraberce ilgilendirmesi takdirinde ve bir Milletvekili ile bir Cumhuriyet Senatosu üyesi arasındaki anlaşmazlıklarda görevli Haysiyet Divanı, T.B.M.M. Grubu Haysiyet Divanıdır. Bu Divan, Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu Grupları Haysiyet Divanları üyelerinin bir arada toplanması ile meydana gelir. Bu Divan Başkanı, Başkanlardan en yaşlısı; kâtipi de, kâtiplerden en gencidir.

Grup Haysiyet Divanlarınca verilen Gruptan kesin çıkarma kararı, partiden de kesin olarak çıkarma sonucunu doğurur.

Partili T.B.M.M. üyelerinin yasama organı ve T. B. M.M.'ndeki Parti Grupları dışında Parti Tüzüğü ve Programına ve Kurultay'ın bağlayıcı kararlarına aykırı hareketlerinden dolayı, o kimse hakkında T.B.M.M.'ndeki parti grupları haysiyet divanlarından hangisi yetkiliyse,

o Divan üyeleri Yüksek Haysiyet Divanı üyeleri ile bir arada toplanarak Birleşik Yüksek Haysiyet Divanı halinde karar verir. Bu Divanın Başkanı Başkanlardan en yaşlısı ve kâtibi de kâtiplerden en gencidir.

Parti veya Gruptan geçici çıkarma cezasına uğrayan Grup üyesi, Partinin T.B.M.M.'ndeki Gruplarının hiçbir faaliyetine ceza süresi içinde katılamaz. Gruba hiçbir teklif yapamaz ve kendisine hiçbir görev verilemez.

Kendisine Partiden ve Gruptan kesin olarak çıkarma cezası dışında bir disiplin cezası verilen Grup üyesinin Parti Tüzüğü ile T.B.M.M. Grupları İç Yönetmeliği hükümlerine uyma ödevi devam eder.

Bir Grup üyesinin yetkili Haysiyet Divanına sevkine o Haysiyet Divanına eş olan Grup Yönetim Kurulu karar verebilir. Bir Grup üyesinin bu maddenin 6 ncı fıkrası uyarınca Birleşik Yüksek Haysiyet Divanına sevkine, Merkez Yönetim Kurulunun. — İlgili kimse milletvekili ise -- Millet Meclisi Grubu Yönetim Kuruluyla, — C. Senatosu üyesi ise — Cumhuriyet Senatosu Grubu Yönetim Kuruluyla bir arada yapacağı Birleşik Yönetim Kurulu toplantısında karar verilir.

Bir Grup üyesini Haysiyet Divanına, Partiden ve Gruptan kesin olarak çıkarma veya Gruptan geçici çıkarma istemiyle sevkeden Yönetim Kurulunun, hakkında bu kararın alındığı kimseyi Parti ve Gruptaki görevlerinden, Haysiyet Divanı kararı kesinleşinceye kadar uzaklaştırma yetkisi de vardır.

İL GENEL MECLİSİ VE BELEDİYE MECLİSİ GRUPLARI

Madde 51 — İl Genel Meclisleri ve Belediye Meclislerindeki partili üyeler, bir Grup teşkil ederler. Partili Belediye Başkanı Belediye Meclisindeki Parti Grubunun tabii üyesidir. Ancak, bu grup kararı ile bağlı olmaz.

Grup üyeleri toplanarak aralarından birini Başkan, gerekiyorsa, bir ikinci başkan ile lüzumu kadar üyeden tereküp eden bir Yönetim Kurulu seçerler.

Üye sayısı 5'ten az olan Meclis üyeleri aralarından birini sözcü seçip toplu çalışarak fikirlerini ve görüşlerini savunurlar.

Madde 52 — Grup üyeleri Parti umdelerine (ilkelere) ve Programına uymakla, üst kademelerle kendi kongrelerinin kararlarını göz önünde bulundurmamakla ve kendi Gruplarının kararlarını yerine getirmekle yükümlüdürler. Bunlar dışında üyeler, çalışmalarında ve oy kullanmalarında serbesttirler.

Madde 53 — Parti üyelerinin 52 nci maddede yazılı Mahalli İdareler Meclislerindeki çalışma usulleri özel yönetmeliklerle düzenlenir.

SEÇİMLERDE PARTİ ADAYLARININ TESBİTİ

Madde 54 — Partinin katılacağı Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği seçimleri için partinin adayları, Parti Meclisince yapılacak yönetmelikle gösterilecek olan parti seçimlerinin ve adaylarının katılacakları ve kanun hükümlerine göre tertiplenecek bir önseçim sonucunda belli edilir. Bir kimse, belli bir seçim için en çok iki seçim çevresindeki önseçim ile Merkez Yoklamasında aynı zamanda aday olabilir.

Önseçimde adaylık için istekli sayısı, belli bir seçim sonucunda, belli bir seçim çevresinden çıkacak T.B.M.M. üyesi sayısından az olduğu takdirde, toplantı halinde ise Parti Meclisi değilse Merkez Yönetim Kurulu, uygun görüldüğü sayıda önseçim adayı gösterebilir. Partinin göstermesi gereken aday sayısından az önseçim adayı bulunması halinde dahi herhalde, Siyasi Partiler Kanununun 40 ıncı maddesinin 2 nci bendinin 4 üncü fıkrası gereğince önseçim yapılır.

İki seçim çevresinde önseçimi kazanıp aday listesine girmiş olanlardan, Merkez Yönetim Kurulunca tesbit edilecek süre içerisinde hangi seçim çevresini tercih ettiklerini Genel Sekreterliğe bildirmeyenlerin hangi seçim çevresine ait aday listesinde yer alacakları Parti Meclisince kararlaştırılır.

Partinin katılacağı T.B.M.M. üyeliği seçimlerinde partice gösterilecek adayların yüzde beşi Parti Meclisince tesbit edilir. Parti Meclisi bu adayların hangi seçim çevrelerinden gösterileceğini ve bunların aday listesindeki sıralarını serbestçe tayin eder. Ancak, bu fıkradaki işlemler konusunda, bu işlemler tamamlanmadan önce, Merkez Yönetim Kurulunca gösterilecek süre içerisinde Genel Sekreterlik ilgili İl Yönetim Kurulunun istişari mütalâasını alır.

1 inci fıkrada söz konusu bir önseçimde aynı miktarda oy almış clanlar arasındaki liste sırası, Parti Meclisince tesbit edilir.

1 inci fıkrada söz konusu bir önseçimin kanun gereğince iptal edilmesine karar verilmişse, bu seçim çevresindeki bütün adaylar ve bunların listedeki sıraları, Parti Meclisince tesbit edilir.

T.B.M.M. üyeliği seçimlerinde, herhangi bir sebeple önseçimlerde tamamlanmayan aday sayısı kadar aday veya önseçim suretiyle kanunda gösterilen süre içinde Yüksek Seçim Kuruluna bildirilmesine imkân olmayan sayıda aday Parti Meclisince tesbit edilir.

T.B.M.M. üyeliği seçimlerinde, partinin milli seçim çevresinde kazandığı üyelik sayısının üçte birine eşit sayıdaki adayların kimler olacağı, Parti Meclisince, kanun uyarınca gösterilir.

Belediye Başkanlığı, belediye meclisi üyeliği ve il genel meclisi üyeliği seçimlerinde parti adaylarının nasıl

seçileceği ve yoklamaların nasıl yapılacağı, Parti Meclisiince hazırlanacak bir yönetmelikle düzenlenir.

Dördüncü Bölüm

TETKİKLER, YAYINLAR VE PROPAGANDA

Madde 55 — Aşağıdaki hususlar partinin bütün yönetim kurullarının esaslı görevleridir:

- a) Umumi ve mahalli bütün memleket işleri ve ihtiyaçları ile siyasi olaylar ve görüşler üzerinde durup bu konularla partili partisiz bilgi ve ihtisas ve tecrübe sahiplerinin ilgilenmesini temin ederek esaslı bilgiler toplamak ve tedbirleri düşünmek;
- b) Partinin umdelerini (ilkelerini) ve programını ve görüşlerini millete beğendirmel. ve benimsetmek ve bunlar aleyhine yöneltilen propagandaları karşılamak;
- c) Karşı partilerin çalışmalarını takip etmek;
- d) Partinin üye sayısını ve taraftarlarını çoğaltmak.

Madde 56 — Parti teşkilâtı 55 inci maddede yazılı hususların tahakkukunu sağlamak maksadiyle munasip yerlerde ve zamanlarda siyasi toplantılar tertip eder. Gazete, dergi, kitap gibi vasıtalarla yayımlar yapar.

Madde 57 — Her yönetim kurulu, bu bölüme konu olan hususlara dair yaptığı çalışmalarla, elde ettiği sonuçlara ait üst kademeye bir rapor verir.

Merkez Yönetim Kurulu, bu konulara dair bütün teşkilâtın çalışmalarının sonuçlarını bir raporda toplar ve bunu Parti Meclisine verir.

Beşinci Bölüm

MALİ İŞLER

GELİRLER

GELİR KAYNAKLARI

Madde 58 — Partinin gelir kaynakları şunlardır:

1 — Parti üyelerinden alınan:

a) Giriş aidatı,

b) Yıllık veya aylık aidat.

2 — Partiye mensup T.B.M.M. üyelerinden alınan aidat,

3 — Adaylık için başvurulardan önseçime veya yoklamaya girmeden önce alınan özel aidat,

4 — Parti yayınlarının satış bedelleri,

5 — Parti Bayrağı, flâması, rozeti ve benzeri rumuzlarının satışlarından sağlanan gelirler,

6 — Parti hüviyet cüzdanlarının ve parti makbuz, defter ve kâğıtlarının sağlanması karşılığında alınan paralar,

7 — Parti lokallerinin işletilmesinden elde edilen gelirler,

8 — Partice tertiplenen balo, eğlence, müsamere, konser, spor müsabakası ve konferans gibi faaliyetlerden sağlanan gelirler.

9 — Parti Meclisi kararı ile parti adına tertiplenen eşya piyangosu hâsılatı,

10 — Parti mamelekenden elde edilen gelirler,

11 — Partiye yapılan bağışlar,

12 — Krediler,

13 — Kanun veya yasama meclisleri içtüzüklerine gö-

re Devletçe sağlanan yardımlar,

Yukardaki 7 nci ve 10 uncu bentlerde yazılı gelirler dışında kalan gelirler için, vergi resim ve harç ödenmez.

7 nci bentte yazılı parti lokalinin işletilmesinden elde edilen gelirler, ticari nitelik taşımayan işletme faaliyeti sonucunda sağlanmışsa bu gelirden de vergi, resim ve harç ödenmez.

10 uncu bentte yazılı gelirlerden partinin sahip olduğu ve ticari olarak işletilen basımevlerinin gelirleri ile partilerin amaçları dışında sahip oldukları taşınmaz mallar ve araçları içinde veya dışında sahip oldukları taşınmaz mallardan sağladıkları gelirler vergi, resim ve harçlara ilişkin hükümlere tâbidir. 10 uncu bentte yazılı diğer gelirler, hiçbir vergi, resim ve harca tâbi değildir.

Yukarda yazılı gelirler, partinin hangi teşkilât kademesi, yardımcı kuruluşu veya görevlisi tarafından sağlanmış olursa olsun, Parti Tüzet Kişiliğine aittir.

Madde 59 — 1) Partiye üye olmak isteyen vatandaşın giriş aidatı alınmaz.

2) Partili her üye, aylık veya yıllık olarak ödemek üzere bir aidat yükümlünü kabul etmek zorundadır.

Bu aidatın yıllık miktarı en az (1), en çok (1.200) lira olur

Üye, vermeği kabul ettiği aidatın miktarını, kayıtlı bulunduğu teşkilât kademesi başkanlığına veya yardımcı kol başkanlığına yazı ile bildirerek artırabilir. Aidata alacak olan teşkilât kademesi veya yardımcı kol yönetim kurulu, üyenin vermeği kabul ettiği miktarda aidat ödeyecek durumda olmadığını tesbit ederse, aidat yükümlünü en az hadde kadar indirebilir.

Bir parti üyesinin partiye borçlu olduğu aidatın bir

kısmını veya tamamını ödememiş olması, o üyenin, kongrelere ve Kurultaya delege seçilmesine, köy ve mahalle muhtarlık bölgelerindeki parti görevlisi ile yedeğinin seçiminde ve önseçim ve yoklamalarda oy kullanılmasına, köy ve mahallelerdeki parti görevliliğine veya yedekliğine seçilmesine hiçbir suretle engel olamaz. Bu kimse hakkında, partiden geçici çıkarma veya kesin çıkarmaya dair disiplin cezaları uygulanamaz.

Son takvim yılı için partiye borçlu olduğu aidatın tamamını ödememiş olanlar, ilçe ve il yönetim kuruluna başkan veya üye; Parti Meclisine üye; haysiyet divanlarına üye, denetçi; belediye başkanı veya meclis üyeleri ile il genel meclisi ve C. Senatosu üyeleri ve milletvekilleri seçimlerinde aday olamazlar.

T.B.M.M. ÜYELERİNİN AİDATI

Madde 60 — Partiye mensup T.B.M.M. üyelerinin ne miktar aidat ödeyeceği ve bu aidatın ne miktarının grup faaliyetlerine ve ne miktarının Parti Merkezine ayrılacağı T.B.M.M. Grup kararı ile belli edilir.

Madde 61 — Adaylık için başvuranlardan, önseçime veya yoklamaya girmeden önce alınacak özel aidat, aday yönetmeliklerindeki esaslara göre düzenlenir.

SATIŞ BEDELLERİ

Madde 62 — Parti yayınlarının, Parti Bayrağı, flâması, rozeti ve benzeri rumuzların, parti hüviyet cüzdanlarının ve parti makbuz, defter ve kâğıtlarının satış bedelleri, Parti Merkez Yönetim Kurulu kararı ile düzenlenir.

Parti binaları ile Parti Kurultay, kongre ve toplantılarının yapıldığı yerde parti bayrağı, flâması ve parti

rumuzlarını taşıyan benzeri eşyanın satışı, ancak ilgili kademenin yönetim kurulunun tesbit edeceği fiyatla ve makbuz karşılığında yapılır.

LOKAL İŞLETME GELİRLERİ

Madde 63 — Parti lokallerinin işletilmesinden ve parti kitaplıklarına girişten sağlanacak gelirler, benzeri yerlerdeki bedel ve ücretler dikkate alınarak ilgili yönetim kurullarının yapacakları tarifelere bağlanır.

BALO, EĞLENCE, MÜSAMERE, KONSER SPOR MÜSABAKASI, KONFERANS GİBİ FAALİYETLER GELİRLERİ

Madde 64 — Partiye gelir sağlamak amacı ile, balo eğlence, müsamere, konferans, konser, spor müsabakaları gibi faaliyetler ve bunlara uygulanacak bedel, ilgili kademenin yönetim kurulu kararı ile tertip ve tesbit edilir.

PIYANGO GELİRLERİ

Madde 65 — Parti adına eşya piyangosu tertip etmek ancak Parti Meclisi kararı ile olur.

BAĞIŞLAR

Madde 66 — Parti için, bir gerçek veya tüzel kişiden bir yıl içinde alınacak bağış 5.000.— lirayı veya bu kıymeti aşamaz.

Siyasi Partiler Kanununun 71. maddesinin 1. fıkrasında yazılı kurumlardan bağış istenilemez ve kabul edilemez.

Hiçbir bağış, bağışta bulunana veya yetkili vekiline

ait olduğunu açıkça belirten bir belgeye dayanılmaksızın bağış olarak kabul edilemez.

KREDİLER

Madde 67 — Parti ihtiyaçları için kredi almak, ancak Parti Meclisi kararı ile olur. Siyasi Partiler Kanununun 71. maddesinin 1. fıkrasında yazılı kurumlardan kredi alınmaz.

DEVLETÇE SAĞLANAN GELİR

Madde 68 — Siyasi Partiler Kanununun 74. maddesine göre, partiye Devletçe sağlanan yardımın kullanılma şekli, Parti Meclisi tarafından tesbit olunur.

TAŞINMAZ MAL İKTİSABI

Madde 69 — Parti tüzel kişiliği adına taşınmaz mal iktisabı ve taşınmaz mallar üzerinde aynı haklara ilişkin tasarruflar Merkez Yönetim Kurulu kararına bağlıdır.

GELİR MAKBUZLARI

Madde 70 — Parti gelirleri, (her kademedeki parti organları ile her kademedeki yardımcı kollar dahil) parti tüzel kişiliği adına makbuz karşılığında alınır.

Makbuzlar, Partinin Merkez Yönetim Kurulunca baktırılır ve teşkilâta dağıtılır.

Parti teşkilât kademeleri kullandıkları makbuzların dip koçanlarını (kopyalarını) Merkez Yönetim Kuruluna iade etmek zorundadırlar. İade edilmeyen makbuz dipkoçanları (kopyaları) dolayısıyla, teşkilât kademeleri, Siyasi Partiler Kanunu gereğince Merkez Yönetim Kuruluna karşı mali sorumluluk taşırlar.

Makbuzların asıl kısımları ile dipkoçanlarında aynı müteselsil numara bulunur. Makbuz dipkoçanlarının (kopyalarının) Parti Genel Merkezinde saklanma süresi beş yıldır.

Partiye gelir veren kimsenin adı, soyadı ve adresi makbuz ile dipkoçanında (kopyasında) açıkça belirtilir.

GİDERLER

Madde 71 — Partinin bütün harcamaları (her kademede parti organları ile her kademede yardımcı kollar dahil) parti tüzel kişiliği adına yapılır. Harcamalara ait müsbet evrak, ilgili kademelerce (yardımcı kollar dahil) beş yıl süre ile saklanır.

Yüz liraya kadar (100 lira dahil) harcamaların müsbet evrak ile tevsiki zorunlu değildir.

Ancak, miktarı ne olursa olsun, bütün harcamaların, ilgili kademe yönetim kurulunun kararına dayanması şarttır.

Parti teşkilâtı, bağlı buldukları üst kademeye, kendisinin ve kendisine bağlı alt kademelerin gelir ve giderleri hakkında (6) ayda bir hesap vermekle yükümlüdür.

BÜTÇE VE KESİN HESAP

Madde 72 — Parti Merkez Teşkilâtının bütçesi ve her bütçenin kesin hesabı, her takvim yılı için Merkez Yönetim Kurulunca hazırlanır. Bütçe, ait olduğu yıldan önce kesin hesap ve bilançosu da o yıldan sonra, iki ay içinde Parti Meclisine sunulur.

İller ve ilçeler teşkilâtının bütçeleri, bu teşkilât yönetim kurullarınca yapılır ve üst kademe yönetim kurulunun tasdiki ile tekemmül eder. İller ve ilçeler yardımcı kollarının bütçeleri, bağlı buldukları ana kademe yönetim kurullarının tasdiki ile tekemmül eder.

Madde 73 — İller ve ilçeler teşkilâtının geçen yıla ait kesin hesapları, kongrelerde kurulan hesap komisyonlarınca incelenir. Bu hususta komisyonca düzenlenen rapor kongreye sunulur.

Kesin hesabın kongrece kabulü ile eski yönetim kurulu ibra edilmiş olur.

İller ve ilçeler yardımcı kollarının geçen yıla ait kesin hesapları kendi kongrelerinde bulunan hesap komisyonlarınca incelenir. Bu hususta komisyonca düzenlenen rapor kongreye sunulur. Kesin hesabın kongrece kabulü ile eski yönetim kurulu ibra edilmiş olur.

Kongrece kabul edilen kesin hesabın yardımcı kolun bağlı bulunduğu ana kademeye sunulması zorunludur.

Madde 74 — Partinin Merkez Teşkilâtı ile il ve ilçe teşkilâtının ve yardımcı kollarının birleşik bütçe ve kesin hesapları, Siyasi Partiler Kanununun 79. maddesi uyarınca Kurultayca karara bağlanır.

Merkez Yönetim Kurulunca düzenlenen bilanço Kurultayın onayına sunulur.

Madde 75 — Partinin Merkez Teşkilâtı ile il ve ilçe teşkilâtının ve yardımcı kolların bir önceki takvim yılına ait gelir ve giderlerini gösteren kesin hesapları ile bilanço, her yılın Nisan ayı içinde, Cumhuriyet Başsavcılığı ile Anayasa Mahkemesi Başkanlığına verilir.

Madde 76 — Her kademe, Parti Meclisince tesbit edilecek esaslara göre, gelirinden bir miktarını üst kademelere gönderir.

Madde 77 — Her kademedeki teşkilâtın tahsilât, harcama, parti paralarının saklanması ve her çeşit mali işlemleri, C.H.P. Hesap Yönetmeliği ile belirtilir.

Madde 78 — Parti adına mali taahhütlere girişmek, bankadan para çekmek, bir mal ve hak üzerinde tasarruf

ruf etmek veya bu hususlarda temsil yetkisi vermek için Merkezde Genel Sekreter veya Genel Sekreter İdari Yardımcısı ile sayman üyenin, iller ve ilçeler ana kademe ve yardımcı kollar teşkilâtında yönetim kurulları başkanı, bulunmadığı zamanlarda sekreter üye ile sayman üyenin imzaları şarttır.

Madde 79 — Mali işleri denetlemek üzere, Merkez Teşkilâtında en az iki, iller ve ilçeler ana kademe ve yardımcı kollar teşkilâtında birer denetçi bulunur.

Merkez denetçilerini Parti Meclisi kendi üyeleri arasından, iller ve ilçeler ana kademe ve yardımcı kollar teşkilâtındaki denetçileri de kongreleri, bir Kurultay ve bir kongre devresi için seçerler.

Denetçiler, gelir ve giderleri devamlı olarak denetler ve sonuçlarını ilgili yönetim kurullarına bildirirler.

Merkez denetçileri, her Parti Meclisi toplantısına, il ve ilçe ana kademe ve yardımcı kollar denetçileri de kendi kademe kongrelerine kesin hesaplarla mali işler hakkında rapor verirler. İl ve ilçe denetçileri, ayrıca mensup buldukları ana kademelere bağlı yardımcı kolların mali işlerini de denetler ve rapor verirler.

Madde 80 — Parti Merkezindeki yardımcı kollarla, il ve ilçelerdeki ana kademeler ve yardımcı kollar tarafından parti tüzel kişiliği adına bağta girişilmesine ve yüküm yükletilmesine ilişkin esaslar Merkez Yönetim Kurulunca tesbit edilir. Bu esaslara aykırı olarak girişilen bağit ve yükümlerden parti tüzel kişiliği sorumlu değildir. Bu takdirde sorumluluk, bağta girişen veya yükümü yüklenen kişi veya kişilere aittir.

DİSİPLİN CEZALARI

Madde 81 — Disiplin cezalarından uyarma, yazılı

olarak dikkati çekmektir. Kınama, Tüzük hükümlerine göre eksik işlemin kusurlu görülmesidir.

Geçici çıkarma, partili üyenin bir yıl süre ile ve kesin çıkarma, süresiz olarak partiden ilgisinin kesilmesidir.

Kınama cezasına uğrayanlar, o yıl içinde yönetim kurullarına seçilemezler. Seçilmiş iseler, görevlerinden çekilirler.

Geçici çıkarma cezasına uğrayanlara parti içinde hiç bir görev verilemez. Bunlar, yönetim kurullarına, kongrelere ve Kurultaya hiçbir teklifte bulunamazlar. Ancak bu hüküm kendilerinin, Parti Tüzüğüne, Programına, partinin diğer mevzuatına ve parti organlarının bağlayıcı kararlarına uyma zorunluluğunu ortadan kaldırma-

Uyarma, kınama ve geçici çıkarma cezaları, bu cezalara uğrayan partililerin kayıtlı buldukları üye kayıt defterlerine işlenir. İl Yönetim Kurulunca alt kademelere duyurulur.

Kesin çıkarma cezasına uğrayanların kayıtları silinir, ad ve soyadları Merkez Yönetim Kurulu tarafından partinin bütün il ve ilçe yönetim kurulu başkanlıklarına bildirilir.

Madde 82 — Disiplin cezaları, aşağıda yazılı hareketleri yapanlara verilir:

- A) Gerçeğe aykırı olarak partice kendilerine vazife ve yetki verilmiş gibi davrananlara,
- B) Parti teşkilâtı içinde tesanüdü bozanlara ve yerlilik, yabancılik gibi ayrılık uyandıranlara,
- C) Parti menfaatlerine uymayan muhalif yayınlar ve propagandalar yapanlara,

- D) Partililerin şahısları ile uğraşanlara,
- E) Gizli yapılması kararlaştırılan toplantılardaki konuşmaları ifşa edenlere,
- F) Parti çalışmalarında:
- 1 — Partinin Program ve Tüzüğüne,
  - 2 — Kurultay kararlarına,
  - 3 — Yönetmelik hükümlerine ve Parti Meclisi ile Merkez Yönetim Kurulunca alınacak kararlara,
  - 4 — Parti yönetim kurulları tarafından Program ve Tüzük hükümlerine uygun olarak verilen kararlara uymayanlara,
  - 5 — Kanun, Tüzük ve Yönetmelik hükümleriyle verilen görevleri zamanında ve tam olarak yapmayanlarla yetkili organların kararlarına aykırı hareket edenlere;
- G) Bütün seçimlerde:
- 1 — Partice aday gösterilen yerlerde bağımsız adaylığını koyanlara veya kendisinin başkalarını tarafından aday gösterilmesine göz yummanlara,
  - 2 — Diğer bir partinin adaylığını kabul edenlere veya bunu açıkça reddetmeyenlere,
  - 3 — Parti adayları aleyhinde veya diğer adaylar lehinde açık veya gizli çalışanlara veya bu yolda yardımda bulunanlara,
  - 4 — Özürlü olmadığı halde seçimlere katılmayanlara,
  - 5 — Parti listesi dışında bağımsız veya karma liste hazırlayanlara veya bu listeler lehinde çalışanlara,

6 — Parti listesinin bütünlüğü aleyhinde çalışanlara,

7 — Parti oy pusulaları üstünde silinti veya değişiklik yapanlara veya böyle oy pusulaları dağıtanlara,

H) Kongre ve T.B.M.M. parti grupları ve il genel meclisi ve belediye meclisi grupları işlemlerini ve kararlarını ve yapılan seçim sonuçlarını herhangi bir şekilde tağyir eden veya ettiren veya bunlara teşebbüs edenlere.

Madde 83 — Geçici veya kesin çıkarmayı gerektiren hallerde disiplin cezaları verilmesi için haysiyet divanlarına sevk kararı almağa yetkili bulunan kurullar, tedbir niteliğinde olmak üzere, Haysiyet Divanına sevk edilen üyeyi parti içindeki görevlerinden derhal uzaklaştırabilirler.

Madde 84 — T.B.M.M. parti grupları, disiplin konusunda kanuna, Parti Tüzüğüne ve kendi İç Yönetmeliğine bağlıdırlar.

Madde 85 — Haysiyet Divanı kararları Merkez Yönetim Kurulu ile il yönetim kurulları tarafından yerine getirilir. İtiraz edilen kararın yerine getirilmesi, ilgilinin isteği üzerine Yüksek Haysiyet Divanı kararı ile kesinleşinceye kadar geriye bırakılabilir. Haysiyet divanlarının çalışmaları ile ilgili olup da Siyasi Partiler Kanunu ve Parti Tüzüğünde hükme bağlanmamış olan hususlar Siyasi Partiler Kanunu ve Parti Tüzüğündeki esaslar göz önünde bulundurulmak suretiyle, Yüksek Haysiyet Divanı tarafından hazırlanacak bir yönetmelikle düzenlenir.

Madde 86 — Kesinleşen cezaların affı istenebilir. Af isteği, cezaya uğrayanın yazılı müracaatı ile olur. İl haysiyet divanları tarafından verilen uyarma, kınama ve ge-

çici çıkarma cezaları, Merkez Yönetim Kurulu: kesin çıkarma cezası ile Yüksek Haysiyet Divanı tarafından verilen her çeşit ceza da Parti Meclisi tarafından affedilebilir. Merkez Yönetim Kurulu, af isteği hakkında karara varmazdan önce ilgili yönetim kurulunun yazılı mütalâasını alır.

Parti Meclisi, af isteği hakkında karara varmazdan önce, ilgili yönetim kurulu ile Merkez Yönetim Kurulunun yazılı mütalâasını alır.

50 nci madde gereğince Grup Haysiyet Divanlarına verilen disiplin cezalarında af yetkisi, o disiplin cezasına ilişkin olarak yetkili Grup Haysiyet Divanına sevk yetkisini kullanmış olan Grup Yönetim Kuruluna aittir.

Bir partili T.B.M.M. üyesi, bu sıfatını sonradan kaybetmişse, hakkında yetkili grup haysiyet divanınca verilmiş disiplin cezası, Parti Meclisince affedilebilir.

50 nci madde gereğince, birleşik haysiyet divanlarında verilen disiplin cezalarında af yetkisi Parti Meclisine aittir; Parti Meclisi bu konuda karar vermeden önce ilgili grup yönetim kurulu ile Merkez Yönetim Kurulunun mütalâasını alır.

ÇEŞİTLİ HÜKÜMLER

Madde 87 — Partinin, siyasi umdelerini (ilkelerini) gösteren altı oklu bir remzi vardır.

Madde 88 — Parti Tüzük ve Programında değişiklik yapma yetkisi Kurultayındır.

Bu hususlara ait değişiklik teklifleri, ancak Genel Başkan veya Parti Meclisi yahut Kurultay üyelerinin yirmide biri tarafından yazılı olarak yapılır.

Kurultay tarafından seçilecek bir komisyon, bu teklifler hakkında bir rapor hazırlar, Kurultay bu raporu

inceler.

Madde 89 — Bu Tüzük, Programla birlikte küll teşkil eder ve Kurultayca kabulünü müteakip yürürlüğe girer.

Madde 90 — Kurultay kararı ile parti fesholunduğu takdirde partiye ait malların ne suretle tasfiye olunacağı bu kararda gösterilir.

Madde 91 — 28/Haziran/1938 tarihli ve 3512 sayılı Cemiyetler Kanununun 18, 19, 20, 21, 23 ve 24 üncü maddeleri hükümlerinden Siyasi Partiler Kanunu hükümlerine aykırı olmayanlar, Kurultay ana kademe kongreleri ve yardımcı kollar kongreleri için de uygulanır.